

Toplum ve Sosyal Hizmet

ISSN: 2147-3374 / E-ISSN: 2602-280X

Araştırma Makalesi / Research Article

Ebeveynlerin Anne-Babalarına Bağlanma Stillerinin İhmal İstismar Farkındalığına Etkisinin Sosyal Hizmet Bakış Açısıyla İncelenmesi*

Examining the Effect of Neglect and Abuse Awareness on Attachment Styles to Parents of Regions from a Social Work Perspective

Maruf Buğra İNAN¹, Zilan UĞURLU²

¹ Doktora Öğrencisi, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyal Hizmet ABD, marufbugra.inan@gmail.com, ORCID: 0000-0003-1692-0752

² Doç. Dr., Başkent Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, zilanugurlu@baskent.edu.tr, ORCID: 0000-0002-3740-3191

Başvuru: 15.12.2023
Kabul: 12.06.2024

Atıf:
İnan, M. B. ve Uğurlu, Z. (2024). Ebeveynlerin anne-babalarına bağlanma stillerinin ihmal ve istismar farkındalığına etkisinin sosyal hizmet bakış açısıyla incelenmesi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 35(3), 365-391.
DOI: 10.33417/tsh.1405383

ÖZ

Çocuk ihmal ve istismarı gerek sosyal hizmet literatüründe gerekse toplumumuzda çok önemli bir yere sahip, sıkça karşılaşılan ve çocuklar üzerinde sosyal, psikolojik ve davranışsal birçok etkisi bulunan bir durumdur. Çocukluğunda anne ve babasına güvenli bağlanma kuramayan kişilerin ihmal veya istismara uğrama riskleri bulunmaktadır. Bireylerin ebeveynleriyle kurmuş oldukları bağlanma stillerinin, ileriki yaşlarında çocuk sahibi olduklarında ihmal istismar farkındalıklarına ne gibi etkisinin olabileceğinin araştırılması çalışmanın çıkış noktasını oluşturmuştur. Bu çalışmada, 0-6 yaş çocuğa sahip ebeveynlerin anne-babalarına bağlanma stillerinin ihmal istismar farkındalığına etkisi sosyal hizmet bakış açısıyla incelenmiştir. Nicel araştırma yöntemi ile gerçekleştirilmiş olan çalışmada amaçlı örnekleme yöntemlerinden kartopu tekniği kullanılmıştır. Veriler, sosyodemografik veri formu, Ana-Babaya Bağlanma Ölçeği (ABBÖ) ve Ebeveynlerin Çocuk İhmali ve İstismarı Farkındalık Ölçeği (EÇİFÖ) ile Google Forms üzerinde oluşturulan veri toplama formuna gönüllü olarak katılmayı kabul eden 281 ebeveynlerden elde edilmiştir. Ebeveynlerin çocuk ihmal ve istismarı farkındalık ölçeği ile anne babaya bağlanma ölçeğinin anne ve baba formu arasında negatif yönlü ilişki saptanmıştır ancak anlamlı bir ilişki olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Anne babaya bağlanma ölçeğinin anne ve baba formu arasında ise pozitif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Ebeveynlerin annelerine yönelik bağlanma düzeyleri arttıkça babalarına yönelik bağlanma düzeylerinin de arttığı belirlenmiştir.

Anahtar kelimeler: Çocuk ihmali, çocuk istismarı, bağlanma kuramı, farkındalık, sosyal hizmet.

ABSTRACT

Child neglect and abuse has a very important place both in social work literature and in our society, is frequently encountered and has many social, psychological and behavioral effects on children. People who cannot establish a secure attachment to their parents in childhood are at risk of being neglected or abused. The starting point of this study was to investigate the effect of attachment styles that individuals have established with their parents on their awareness of neglect and abuse when they have children at a later age. In this study, the effect of attachment styles of parents of 0-6 year old children on neglect and abuse awareness was examined from a social work perspective. In this quantitative study, snowball technique, one of the purposive sampling methods, was used. The data were obtained from 281 parents who voluntarily agreed to participate in the data collection form created on Google Forms with the sociodemographic data form, the Parental Bonding Instrument (PBI) and the Parental Child Neglect and Abuse Awareness Scale (PCAWAS). A negative correlation was found between the child neglect and abuse awareness scale and the mother and father form of the parental attachment scale, but it was concluded that there was no significant

relationship. A significant positive relationship was found between the mother and father form of the attachment to parents scale. It was determined that as the attachment levels of the parents towards their mothers increased, their attachment levels towards their fathers also increased.

Keywords: *Child neglect, child abuse, attachment theory, awareness, social work.*

---

*Bu çalışma ilk yazarın Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde tamamladığı yüksek lisans tezinden türetilmiştir (Tez Kodu:793892).

GİRİŞ

Çocuk ihmali ve istismarını da içeren çocuğa yönelik kötü muamele 18 yaşın altındaki çocukların; sağlığına, hayatta kalmasına, gelişmesine veya onuruna zarar gelmesine yol açabilecek her türlü muamele olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunlar fiziksel, duygusal, cinsel istismar veya ihmal olarak literatürde yer bulmuştur. Ayrıca eğitimle alakalı ihmaller veya ticari sömürü niteliğinde ekonomik istismar olarak da karşımıza çıkabilmektedir. Çocuğa yönelik kötü muamele yaşam boyu ciddi sonuçlara yol açabilen, karmaşık ve incelemesinde zorluklar olan küresel çaplı bir sorundur (WHO [World Health Organization], 2022). Dünya Sağlık Örgütü (WHO, 2022) çocuğa yönelik kötü muameleyi, 18 yaşın altındaki çocukların sağlığını, sağ kalım durumunu, gelişimini veya ilişkilerde yaşadığı güven duygusunu olumsuz yönde etkileyen kötü davranışlar olarak tanımlanmıştır. Çocuğa yönelik kötü muamele türlerini daha ayrıntılı açıklayabilmek için çocuk istismarı ve ihmali şeklinde ayırmak faydalı olabilir.

Çocuk istismarı, ebeveyn veya bakıcı tarafından genellikle kasıtlı biçimde çocuğa zarar verilen bir eylem olarak tanımlanmaktadır (McCoy ve Keen, 2014). Çocuk istismarı alan yazında genel olarak fiziksel, duygusal, cinsel ve ekonomik istismar şeklinde dört kategoriye ayrılmıştır. Bu kategorileştirmenin temel amacı istismarın sınıflandırılmasını kolaylaştırmaktır. Çocuk istismarı denildiğinde akla ilk olarak fiziksel istismar gelebilir. Bunun sebebi çocuklara yönelik fiziksel istismarın profesyonellerce tanımlanmış ilk istismar türü olması ve çocukta gözle görünür izlerin oluşmasından kaynaklanabilir. Medyanın diğer kötü muamele türlerine (cinsel ve duygusal istismar gibi) artan ilgisi sonunda bu durum değişmeye başlamış olsa da birçok insan için hırpalanmış yani fiziksel istismara uğramış bir çocuk imajı, çocuklara yönelik kötü muamele kavramıyla en yakından ilişkili olan imajdır (McCoy ve Keen, 2014). Polat (2007) fiziksel istismarı “Çocuğun sağlığında olumsuz etkiler uyandıran ve vücutta izler bırakan yaralanmaların bulunmasıdır” şeklinde tanımlamıştır. Duygusal istismar çok yaygın olarak karşılaşılabilen ancak tanınması ve tanımlanmasında zorluk yaşanılabilen bir istismar tipidir. Tek başına bulunabileceği gibi diğer istismar türlerine de eşlik edebilmektedir (Glasser, 2002; Dağlı ve İnanıcı, 2010). Glaser (2002) duygusal istismarın etkilerinin göstergelerini; duygusal durum, davranış, gelişimsel/egitimsel sonuçlar, akran ilişkileri, fiziksel durum ve diğer şeklinde gruplandırmıştır. Duygusal durum olarak mutsuzluk, korku, üzüntü, endişe ve düşük benlik saygısı; davranış olarak karşı gelme, yaşana uygun olmayan sorumluluklar, antisosyal davranışlar ve dikkat dağınıklığı /suçluluk; gelişimsel/egitimsel sonuçlar ise başarısızlık, okula devam sorunları veya geç kalma şeklinde örneklendirilmiştir. Akran ilişkilerinde içe kapanıklık ya da izole olma ve agresif davranışlar görülebilir. Fiziksel gösterge olarak ise fiziksel ihmal veya bakımsızlık, boy kısalığı ya da zayıf büyüme, kirlilik ya da karın ağrısı gibi örnekler verilmiştir. Bunların dışında cinsel davranışlar da duygusal istismarın etkilerinin göstergesi olarak söylenebilir. Çocuk cinsel istismarı araştırmaların sıklıkla yapıldığı ve medyanın ilgisini de çeken küresel bir sosyal sorundur. Çocukla sorumluluk,

güven ve güç ilişkisi kurmuş olan bir bireyin cinsel gereksinimlerini tatmin etmek amacıyla uyguladığı bir eylem olarak tanımlanabilir. Bu eylemler; çocuğu cinsel bir duruma zorlamayı ya da bu duruma ikna etme çabası içinde olmayı, fuhuş ya da diğer cinsel, pornografik durumlar ve materyaller için çocuğu sömürmeyi içerebilmekte ancak bunlarla sınırlı kalmamaktadır (Paslı, 2020). Çocuk cinsel istismarı kısaca bir çocuğun rızasının olmadığı bir cinsel eyleme dahil edilmesi şeklinde tanımlanabilir (McCoy ve Keen, 2014). Ekonomik istismar en genel anlamda çocuk işçiliği olarak düşünülebilir. Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO, 2004)'ne göre ise çocukların yaptığı tüm işler çocuk işçiliği olarak değerlendirilmemelidir. Çocukların veya ergenlerin sağlıklarını, kişisel gelişimlerini ve okul hayatlarını olumsuz etkilemeyen işlere katılmaları genellikle olumlu bir durum olarak kabul edilebilir. Bu durumlar, aile işine yardımda bulunma veya okul saatleri dışında ve okul tatillerinde harçlık kazanma gibi faaliyetleri içerebilir. Ekonomik istismardan söz edebilmek için çocuğun haklarının ihlal edilmesi, gelişiminin engellenmesi, yardım amaçlı ücretsiz veya düşük ücretli iş gücü olarak çalıştırılması gibi durumların oluşması gerekmektedir (Güner, Güner ve Şahan, 2010).

Çocuk ihmali, ebeveynin veya bakıcının bir çocuğun asgari fiziksel ve psikolojik ihtiyaçlarını karşılamadaki başarısızlığı şeklinde ifade edilebilir (McCoy ve Keen, 2014). Gaudin (1993)'e göre ihmal tanımı yapılırken; çocukların asgari derecede ihtiyaç duydukları bakım türleri neler olmalıdır, ebeveynlerin veya diğer bakıcıların hangi eylemleri ya da eylemsizlikleri ihmalkâr bir davranış niteliği taşımaktadır, bakım veren kişinin eylemi ya da eylemsizliği kasıtlı mıdır, eylemlerin ya da eylemsizliklerin çocuğun sağlığı, güvenliği ve gelişimi üzerinde ne gibi etkileri bulunmaktadır, oluşan durum ailenin imkansızlığından dolayı mı meydana gelmektedir gibi soruların dikkate alınması önemlidir. Çocuk ihmali farklı kaynaklarda farklı sınıflamalarla karşımıza çıkabilmektedir. Bu çalışmada ise temelde beş gruba ayrılarak sınıflandırılmıştır. Bunlar fiziksel, duygusal, cinsel, tıbbi ve eğitimsel ihmal şeklindedir. İhmal türleri arasında en kolay fark edilen ve "ihmal" terimiyle en sık şekilde ilişkilendirilen durum olan fiziksel ihmal, çocuğun asgari düzeydeki fiziksel ihtiyaçlarının karşılanamaması olarak tanımlanabilir. Bu fiziksel ihtiyaçlar arasında yiyecek, giyecek ve barınak ile çocuğun olası zarar ve tehlikelerden korunması yer almaktadır (McCoy ve Keen, 2014). Duygusal ihmal, çok genel bir tanım olarak ebeveynin çocuğunun duygusal ihtiyaçlarını karşılayamaması olarak tanımlanabilir (McCoy ve Keen, 2014). Glaser (2002) duygusal ihmali çocukla hiçbir fiziksel temas gerektirmeyen, zararlı etkileşim kalıplarıyla karakterize bir bakıcı-çocuk ilişkisi olarak tanımlamıştır. Duygusal ihmalin, çocuğa yönelik yeterli duygusal yakınlık ve duygusal desteğin sağlanamaması, psikolojik ihtiyaçlarına yeteri kadar cevap verilmemesi, sosyal açıdan gelişim sürecinde ihtiyaç duyduğu gereksinimlerinin karşılanmaması ve sosyal gelişiminin olumsuz etkiye maruz kalması ya da çocuğun aile içinde yaşanan şiddetin tanığı olmasının engellenmemesi şeklinde de tanımı yapılmıştır (Dağlı ve İnanıcı, 2010). Cinsel ihmal, ebeveynleri tarafından çocuğa her insanın geçirdiği cinsel gelişim evrelerinin anlatılmaması, cinsel eğitimin yeteri kadar verilmemesi olarak ele alınmaktadır. Günümüzde bu konunun bir tabu olarak görülmesi gerek eğitimcilerin gerekse de ebeveynlerin konuyla ilgili ne tarz bir yaklaşım içinde olmaları gerektiğini bilmemelerine sebep olmuştur. 0-6 yaş aralığında dönemde çocuğun cinsel kimliğine uygun davranışlarda

bulunmak, cinsiyetine uygun şekilde çocuğun giydirilmesi veya oyuncaklarının alınması önemlidir. (Aktaş Altınsu, 2004; Tugay, 2008). Tıbbi İhmal, çocuk için gerekli olan tıbbi tedaviye başvurmama, tedavi için önerilen tıbbi tavsiyelerin ve çocuk için yazılan reçetenin yerine getirilmemesi şeklinde tanımlanabilir. Aileler, çocuğunun hayatının riskli olduğu durumlarda dahi dini ve kültürel inanışları gereği kan veya organ naklini reddedebilirler. Bu tip durumlar da tıbbi ihmalin tanımı içerisinde yer almaktadır (McCoy ve Keen, 2014). Eğitim ihmali çocuğun yaşı ve gelişimi ile uyumlu eğitim alma hakkının ihlale uğramış olması durumu olarak tanımlanabilir. Ailenin çocuğunu okula göndermemesi, okuldan kaçmasına göz yumması, denetlememesi, çocuğun eğer varsa özel eğitim gereksiniminin karşılanmaması gibi durumlar eğitimsel ihmal kapsamına girmektedir (Dağlı ve İnanıcı, 2010).

Bağlanma kuramı, bakım veren kişilere yakın duygusal bağlar kurma eğilimini insan yapısının temel bir parçası olarak görür. Bu durum yeni doğan bebeklerde zaten mevcuttur ve yetişkinlik döneminden yaşlılığa kadar varlığını sürdürür. (Bowlby, 1988). Bağlanma sistemi, bebek ile ebeveyn ya da bakım veren kişi yani bağlanma figürü arasında yakınlık sağlama ve yakınlığın sürekliliğini devam ettirme amacıyla ortaya çıkan bir davranışlar bütünüdür. Özellikle erken çocukluk döneminde belirginleşmeye başlamasıyla birlikte, bağlanma davranışının etkisi ömür boyu sürebilmektedir (Bowlby, 1977). Ainsworth ve arkadaşları (1971) tarafından bebek ile ebeveyn ya da bakım veren kişi (bakım veren figür, genellikle anne) arasındaki ilişkiyi gözleme amacıyla “yabancı durum testi” ismi verilen bir prosedür geliştirilmiştir. Bu çalışmada bebek keşif davranışları uygularken bakım veren kişiyi güvenli bir beden olarak kullanması, yabancı bir bireye ve bakım verenden ayrılmaya verdiği reaksiyonlar değerlendirilmiş ve sonuç olarak üç temel bağlanma stili tanımlanmıştır. Bunlar güvenli bağlanma, kaygılı/dirençli bağlanma ve kaygılı/kaçıncı bağlanma olarak kavram haline getirilmiştir (Ainsworth, 1978; Erdem Özyurt, 2016).

Bebeğin doğumundan itibaren bakımını üstlenen birey ile sözlü ve sözsüz uyarınları içeren olumlu ilişkiler güvenli bağlanmanın temelini oluşturmaktadır. Bu doğrultuda bebeğin sağlıklı olarak gelişebilmesinde güvenli bağlanmanın yeri son derece önemlidir. Literatürdeki pek çok araştırmanın bulgularında anne ve bebek arasındaki güvenli bağlanmanın kurulamamasının çocukların sağlıklı bir şekilde gelişmemelerine yol açtığı belirtilmiştir (Groh ve ark., 2012; Bowlby ve Ainsworth, 2013; Uğurlu ve Pak Güre, 2022). Sosyal hizmet uzmanları anne ve bebek sağlığını etkileyebilecek olan durumlarda vaka savunuculuğu rolünü kullanarak çocuğun ihmal riskine yönelik başta yaşama ve gelişme hakkını, annenin de biyopsikososyal sağlığına erişebilmesi için hakkı olan hizmetlere ve kaynaklara erişimini amaçlamaktadırlar (Uğurlu ve Pak Güre, 2022).

İhmal ya da istismar şüphesi veya iddialarıyla sosyal hizmet bildirimde bulunan çocuk için bu şüphenin incelenmesi, ihmal ya da istismarın olup olmadığının tespit edilmesi, çocuğun bakımından birinci derece sorumlu olan kişi veya kişilerin çocuğun güvenliğine zarar verip vermediğinin veya zarar verme riskinin olup olmadığının ortaya çıkarılması, çocuğa bakmakla yükümlü ebeveyn veya bakım veren kişinin çocuğa yönelik sorumluluklarını yerine getirip getirmediğinin profesyonellerce

incelenerek değerlendirilmesi ve belgelendirilmesi gereklidir. Bu inceleme, değerlendirme ve belgeleme sosyal hizmet uygulamalarında önemli bir yere sahip olan sosyal inceleme ile gerçekleştirilmektedir. Bu inceleme sonucunda ortaya çıkan sosyal inceleme raporunun hazırlanması sosyal hizmet uzmanının en önemli mesleki işlevlerinden birisidir (Paslı, 2020).

Sosyal hizmet literatüründe ve uygulamalarında, çocuk ihmal ve istismarı çok önemli bir yere sahiptir. Çocuk ihmal ve istismarının çocuk üzerinde sosyal, psikolojik ve davranışsal gibi birçok alanda olumsuz etkisi olabilmektedir. Çocuklar ihmal ve istismar vakalarında hem fiziksel hem de psikolojik olarak ciddi anlamda zararlar görebilmektedirler. Çocuktaki fiziksel istismarın belirtilerinin dışarıdan fark edilmesi genel olarak daha kolay olmasına karşın daha hafif olguların fark edilmesi çoğu zaman güç bir durumdur. Ancak ortaya çıkan fiziksel istismarın şiddeti ister hafif ister ağır olsun çocukta gözle görünür bir şekilde ya da çocuktaki davranışların değişimi olarak görülebilmektedir. Duygusal istismara maruz kalan çocuklarda ise sosyal anlamda ilişkilerde sorunlar, özgüven eksiklikleri, kişilik bozuklukları gibi kısa dönemde ortaya çıkabilecek etkiler olmasının yanında uzun dönemde ortaya çıkabilecek psikolojik sorunlar da bulunmaktadır. Bu yönüyle diğer istismar türlerinden daha fazla olumsuz etkiye sahip olabilmektedir. Cinsel istismara maruz kalan çocukların da hem travmayı izleyen kısa süreçte hem de travma sonrasındaki uzun süreçte ağır ruhsal sorunlar yaşama riskine sahip oldukları bilinmektedir. Cinsel istismara maruz kalmış çocuklarda sıklıkla depresyon, intihar düşünceleri, düşük benlik saygısı, öfke sorunları görülebilmektedir (Bryer ve ark., 1987; Kaplan, Pelcovitz ve Labruna, 1999; Pelcovitz, Kaplan ve Goldenberg, 1994; Putnam, 2003; Topbaş, 2004; Yılmaz, 2009).

İhmal ve istismarın etkilerinin çocukluk çağında veya yetişkinlikte geniş çaplı ve uzun süreci kapsayabilecek birçok sorunun kaynağı olabildiği görülmektedir. Bu nedenle çocukların sağlıklı ve uyumlu bireyler olarak yetişmesinde en önemli rolde olan ebeveynlerin ihmal ve istismar konusundaki farkındalıkların ne düzeyde olduğu önem taşımaktadır. Ebeveynler, çocuklarını yetiştirdikleri zaman diliminde gerek kültürel gerek eğitimsizlik gibi nedenlerden ötürü hangi eylemlerinin veya eylemsizliklerinin çocuklarına yönelik kötü muamele olduğunun farkında olamayabilirler. Buna ek olarak bireylerin çocuklukta bakım veren kişilerle kurdukları bağlanma stillerine göre kötü muameleye maruz kalma ihtimalleri farklılık gösterebilmektedir. Güvensiz bağlanma yaşayan bireylerde kötü muameleye maruz kalma ihtimali artabilmektedir (Baer ve Martinez, 2006). Tüm bunlar göz önüne alındığında bireylerin çocukluk çağında ebeveynleriyle oluşturdukları bağlanma türleri, bağlanma türlerindeki oluşan farklılıklar, farklılıklardan kaynaklanabilecek kötü muameleye maruz kalma ihtimalleri bulunmaktadır. Bireylerin olası kötü muameleye maruz kalma durumlarının ileriki yaşlarında ebeveyn olduklarında ihmal ve istismar farkındalıklarına ne gibi etkide bulunabileceği, bu etkilerin farkındalık düzeylerini ne yönde etkileyebileceğinin araştırılması bu çalışmanın problemini oluşturmaktadır. Bu problem doğrultusunda 0-6 yaş aralığında çocuğa sahip ebeveynlerin, kendi anne-babalarına bağlanma stillerinin ihmal istismar farkındalığına etkisini sosyal hizmet bakış açısıyla incelemek

amaçlanmaktadır. Bu genel amaca ulaşmak için kullanılan alt ölçekler ile bireylerin; cinsiyetleri, yaşları, öğrenim durumları, sahip oldukları çocuk sayıları, ihmal istismar konularında eğitim alma durumları ve istismar veya ihmale uğrama durumları arasında bir farklılık olup olmadığına bakılacaktır.

YÖNTEM

Ebeveynlerin, kendi anne-babalarına bağlanma stillerinin ihmal istismar farkındalığına etkisinin incelendiği bu çalışmada var olan durum olduğu şekliyle ele alınmaya çalışılmıştır. Bu yönüyle nicel araştırma olan bu çalışma, sınırlı kaynakların en etkin şekilde kullanılması doğrultusunda bilgi açısından zengin olan durumların belirlenmesini ve seçilmesini amaçlayan araştırma yaklaşımı olan amaçlı örnekleme yöntemi ile yapılmıştır. Amaçlı örnekleme yönteminin mantığı ve gücü derinlemesine anlamaya yapılan vurgudan kaynaklanmaktadır (Patton, 2002). 0-6 yaş çocuğa sahip ebeveynlerin oluşturduğu evrende, evrenin tümüne ulaşmanın zorluğu göz önüne alındığında daha küçük çaplı bir örneklem grubu kullanılacağı için amaçlı örnekleme yöntemlerinden kartopu tekniği kullanılmıştır. Kartopu örnekleme tekniği, evreni oluşturan bireylere erişimin zor olduğu veya evren hakkındaki bilgilerin eksik olduğu durumlar söz konusu olduğunda kullanılmaktadır (Patton, 2005). Bu model çerçevesinde, 0-6 yaş arası çocuğa sahip ebeveynlerin kendi anne-babalarına bağlanma stillerinin ihmal ve istismar farkındalığına etkisinin bağımsız değişkenlerle olan ilişkisi incelenmiştir.

ÇALIŞMA GRUBU

Bu çalışmada katılımcıların dâhil edilme kriterlerinde okuryazarlık ve internet kullanma becerisine sahip, Google Forms üzerinden gönderilen veri toplama formuna gönüllü olarak katılmayı kabul eden, 0-6 yaş çocuğa sahip ebeveynler olma durumları değerlendirilmiştir. 281 bireyden oluşan katılımcıların demografik bilgileri Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1: Sosyodemografik özellikler

Sosyodemografik Özellikler	Gruplar	Frekans (s)	Yüzde (%)
Cinsiyet	Kadın	189	67,3
	Erkek	92	32,7
Yaş	20-25	12	4,3
	26-30	60	21,4
	31-35	116	41,3
	36-40	54	19,2
	41-45	26	9,3
	45+	13	4,6
Medeni Durum	Evli	267	95,0
	Bekar	14	5,0
Gelir Düzeyi	0-5.000₺	32	11,4
	5.000-10.000₺	93	33,1
	10.000- üstü₺	156	55,5

Öğrenim Durumu	İlkokul	3	1,1
	Ortaokul	11	3,9
	Lise	30	10,7
	Üniversite	187	66,5
	Lisansüstü	50	17,8
Çocuk Sayısı	1 Çocuk	153	54,4
	2 Çocuk	99	35,2
	3 Çocuk	23	8,2
	4 Çocuk	6	2,1
İhmal/İstismar Konusunda Eğitim Alma Durumu	Evet	64	22,8
	Hayır	217	77,2
İstismara Uğrama Durumu	Evet	49	17,4
	Hayır	232	82,6
İhmale Uğrama Durumu	Evet	63	22,4
	Hayır	218	77,6
İhmal ve İstismarın Her İkisine de Uğrama Durumu	Evet	34	12,1
	Hayır	203	72,2
Toplam		281	

Tablo 1’de paylaşılmış olan 0-6 yaş çocuga sahip ebeveynlerin sosyoekonomik ve demografik özelliklerine göre dağılımı şu şekildedir: ebeveynlerin %67,3’ü (s=189) kadın; yaş gruplarında %41,3’ü (s=116) 31-35 yaşları arasında ve %95’i (s=267) evlidir. Katılımcıların gelir düzeyleri değerlendirildiğinde ise %55,5’i (s=156) 10.000₺-üstü olduğu görülmektedir. Öğrenim durumlarında %66,5’i (s=187) üniversite mezunudur. Ebeveynlerin %54,4’ü (s=153) tek çocuk sahibi olduğu belirlenmiştir. Ebeveynlerin %77,2’si (s=217) ihmal ve istismar konularında eğitim almadığını belirtmiştir. İhmal ve istismara uğrama durumlarına bakıldığında ise istismara uğrama durumunda %82,6’sı (s=232) hayır; ihmale uğrama durumunda %77,6’sı (s=218) hayır; ihmal ve istismarın her ikisine de uğrama durumunda ise ebeveynlerin 72,2’si (s=203) hayır seçeneğini işaretlemiştir.

VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Araştırma verileri Google Forms üzerinden anket yöntemi ile toplanmıştır. Araştırma için veri toplamada; ebeveynlerin bilgilerini içeren “Sosyo-demografik veri formu”, “Ana-Babaya Bağlanma Ölçeği (ABBÖ)” ve “Ebeveynlerin Çocuk İhmali ve İstismarı Farkındalık Ölçeği (EÇİFÖ)”nden oluşan formlar kullanılmıştır. Sosyo-demografik veri formu; araştırma kapsamına alınan ebeveynlerin yaşı, medeni durumu, gelir düzeyi, öğrenim durumu, ihmal ve istismar konusunda eğitim alma durumu, çocukken ihmal veya istismara maruz kalmış olma durumu ve maruz kaldığı ihmal veya istismar türü ile alakalı bilgilerini toplamak amacıyla oluşturulmuştur.

Ana-Babaya bağlanma ölçeği (Parental Bonding Instrument) ilk olarak 1979 yılında Parker ve arkadaşları tarafından bireyin algısı açısından, ana babasıyla kurulan ilişki örüntüsünü geriye dönük olarak değerlendirmek amacıyla geliştirilmiştir. Daha sonra ölçeğin geçerlik-güvenirlik ve Türkçeye uyarlama çalışması Kapçı ve Küçükler (2006) tarafından gerçekleştirilmiştir. Ölçek, ilgi ve kontrol/aşırı koruma olmak üzere iki alt boyuttan ve 25 maddeden oluşmaktadır. Ebeveynlerden

yaşamlarının ilk 16 yılı düşünülerek yanıtlanması istenilen sorular 4'lü likert tipi derecelendirmeye yer almaktadır. Birey, anne ve babası için iki ayrı değerlendirmede bulunmaktadır. 12 maddeden oluşan ilgi boyutu 0-36 puan arasında değişmekte ve puan arttıkça ana babadan algılanan ilgi artmaktadır. Yüksek puanlılar anlayışlı ve kabul edici, düşük puanlılar ise soğuk ve reddedici olarak algılanmaktadır. 13 maddeden oluşan kontrol/aşırı koruma boyutunda ise puanlar 0-39 aralığında değişmektedir. Puan arttıkça ana baba algısı aşırı kontrolcü ya da özerkliğe izin vermeyen şekilde oluşmaktadır. Ölçeğin güvenilirlik bulgusu için Cronbach alfa değerine bakılmış ve anne formunda .87, baba formunda .89 olarak bulunmuştur.

Ebeveynlerin çocuk ihmali ve istismarı farkındalık ölçeği, Ünal (2017) tarafından okul öncesi eğitimine devam eden çocukların ebeveynlerinin çocuk ihmal ve istismarına ilişkin farkındalıklarını belirlemek amacıyla geliştirilmiştir. Ölçek; genel bilgiler, fiziksel istismar, duygusal istismar, cinsel istismar ve ihmal olmak üzere 5 faktör şeklinde 45 maddeden oluşmaktadır. Ölçekteki sorular 5'li likert tipi derecelendirilmeye yer almaktadır. Genel bilgiler alt ölçeği 12 maddeden, fiziksel istismar alt ölçeği 6 maddeden, duygusal istismar alt ölçeği 15 maddeden, cinsel istismar alt ölçeği 8 maddeden ve ihmal alt ölçeği 4 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin güvenilirlik bulgusu için Cronbach alfa değerine bakılmış ve .814 olarak saptanmıştır.

VERİLERİN TOPLANMASI VE ANALİZİ

Veri formu ve ölçekler Google Forms'a 17 Temmuz 2022 tarihinde yüklenmiş ve örneklem grubuna oluşturulan bu form internet üzerinden 18 Temmuz'dan itibaren iletmeye başlanmıştır. Araştırmanın katılımcıları onam sekmesine onay verdikten sonra araştırma sorularını yanıtlamaya başlamışlardır. Veriler Aralık 2022 tarihine kadar toplanmaya devam etmiştir. Bu tarihten sonra veriler SPSS 25 (Statistical Package for Social Science) paket programı kullanılarak bilgisayar ortamında araştırmacı tarafından işlenip çözümlenmiştir. Sosyo demografik veriler ve ölçeklerden elde edilen bulguların normal dağılıma uygunluğu hipotez testleri kullanılarak değerlendirilmiştir (Hayran, 2012). Sonrasında ise uygun parametrik ve non-parametrik testler belirlenip uygulanmıştır. Verilerin puan ortalamaları arasındaki farklar değerlendirilip frekans dağılımları ve değişkenler arasında fark olup olmadığı tespit edilmiştir.

BULGULAR VE TARTIŞMA

Çalışma kapsamında, ebeveynlerin sosyodemografik bilgileri ile EÇİFÖ ve ABBÖ'den elde ettikleri puan ortalamaları veya ortanca değerleri arasındaki farklılıklar incelenmiştir. Ayrıca EÇİFÖ ile ABBÖ puanları arasındaki ilişki de incelenmiştir.

Tablo 2: Ebeveynlerin cinsiyetleri ile EÇİFÖ ve alt ölçek puanları arasındaki farklılığın incelenmesi

EÇİFÖ	Cinsiyet	S	Ortanca	Min-Max	U	p
Farkındalık	Kadın	189	179,00	77-213	4038,0	<,001*
Genel	Erkek	92	161,00	110-190		
Genel Bilgiler	Kadın	189	45,00	21-58	4045,5	<,001*
	Erkek	92	39,50	24-49		
Fiziksel İstismar	Kadın	189	24,00	10-30	5791,0	<,001*
	Erkek	92	22,00	13-28		
Duygusal İstismar	Kadın	189	62,00	24-74	4766,5	<,001*
	Erkek	92	55,00	33-68		
Cinsel İstismar	Kadın	189	33,00	15-40	5641,5	<,001*
	Erkek	92	30,00	17-38		
İhmal	Kadın	189	15,00	7-20	6037,0	<,001*
	Erkek	92	14,00	8-20		

Mann-Whitney U Testi, *p<0.05

Araştırmaya katılan ebeveynlerin farkındalık genel puanlarının ve alt ölçek puanlarının ortanca değerlerinin cinsiyetler açısından anlamlı farklılık oluşturup oluşturmadığını ortaya çıkarmak amacıyla yapılmış olan Mann-Whitney U testinin sonucuna bakıldığında grupların ortanca değerleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklılık bulunmuştur (p<0,001). Kadınların puanları, erkeklerin puanlarından yüksek bulunmuştur.

Bu çalışmanın bulgularına benzer olarak Uslu ve arkadaşları (2010), Asla, Paul ve Perez-Albeniz (2011), Ünal (2017), Gökçe ve Beyazıt (2018), Yüzügüldü (2021) ve Yücel (2021)'in çalışmalarında ayrıca Sarı (2010)'nın emniyet mensubu bireylerle ve Bağ (2019)'ın da hemşire ve öğretmenlerle yaptığı çalışmalarda kadınların farkındalık puanları erkeklerin farkındalık puanlarından yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu farklılığın sebebinin annelerin çocuk bakımında birincil görev üstlenmesi ve babalara oranla daha çok ilgilenmeleri ile açıklanabilir.

Çalışmanın bulgularından farklı olarak istatistiksel açıdan farklılığın bulunmadığı araştırmalar da mevcuttur. Karakoç (2017)'un öğretmenlerin farkındalığını, Öner Demirci (2019)'nin 4-6 yaş çocuğa sahip ebeveynlerinin farkındalıklarını ve Kılıç (2020)'in ebeveynlerin farkındalıklarını incelediği çalışmalarda cinsiyetler arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır.

Tablo 3: Ebeveynlerin cinsiyetleri ile ABBÖ anne formu ve alt ölçek puanları arasındaki farklılığın incelenmesi

ABBÖ Anne Formu	Cinsiyet	S	Ortanca	Min-Max	U	p
Toplam	Kadın	189	22,00	2-63	8216,5	,455
	Erkek	92	23,00	0-67		
İlgi	Kadın	189	11,00	0-35	7267,5	,026*
	Erkek	92	10,00	0-32		
Koruma	Kadın	189	11,00	0-35	8029,5	,298
	Erkek	92	12,00	0-35		

Mann-Whitney U Testi, *p<0.05

Araştırmaya katılan ebeveynlerin ABBÖ anne formu toplam puanlarının ve koruma alt boyutu puanlarının ortanca değerlerinin cinsiyetler açısından anlamlı farklılık oluşturup oluşturmadığını ortaya çıkarmak amacıyla yapılmış olan Mann-Whitney U testinin sonucuna bakıldığında grupların ortanca değerleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklılık bulunmamıştır (p>0,05).

Ebeveynlerin ABBÖ anne formu ilgi alt boyutu puanlarının ortanca değerlerinin cinsiyetler açısından anlamlı farklılık oluşturup oluşturmadığını ortaya çıkarmak amacıyla yapılmış olan Mann-Whitney U testinin sonucuna bakıldığında grupların ortanca değerleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklılık saptanmıştır (p<0,05). Kadınların ilgi alt boyutundan aldıkları puanlar, erkeklerin ilgi alt boyutundan aldıkları puanlardan yüksek bulunmuştur.

Bu çalışmanın bulgularının aksine olarak Erdem Özyurt (2016)'un çalışmasında anneye bağlanma toplam puanları ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Şahin (2019)'in üniversite öğrencileri ile gerçekleştirdiği çalışmasında ise kız öğrencilerin anne formu koruma alt boyutundan aldıkları puanların yüksel olduğu ve farkın istatistiksel açıdan anlamlı belirtilmiştir.

Tablo 4: Ebeveynlerin cinsiyetleri ile ABBÖ baba formu ve alt ölçek puanları arasındaki farklılığın incelenmesi

ABBÖ Baba Formu	Cinsiyet	S	X	Ss	t	p
Toplam	Kadın	189	25,81	14,74	-,612	,541
	Erkek	92	26,95	14,32		
İlgi	Kadın	189	13,53	8,61	,182	,856
	Erkek	92	13,34	8,41		
Koruma	Kadın	189	12,28	6,88	-1,53	,127
	Erkek	92	13,61	6,76		

Independent-Samples T Test, p>0.05

Araştırmaya katılan ebeveynlerin ABBÖ baba formu toplam puanlarının ortalamalarının cinsiyetler açısından anlamlı farklılık oluşturup oluşturmadığını ortaya çıkarmak amacıyla yapılmış olan Mann-Whitney U testinin sonucuna bakıldığında grupların ortanca değerleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklılık belirlenmemiştir ($p>0,05$). ABBÖ baba formu ilgi ve koruma alt boyutlarında yapılan bağımsız örneklem t-testi sonuçlarında da grupların ortalamaları arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklılık tespit edilmemiştir ($p>0,05$).

Çalışmanın bulguları, Şahin (2019)'in üniversite öğrencileri ile yapmış olduğu araştırmanın sonuçları ile benzerlik taşımaktadır. Ancak Erdem Özyurt (2016)'un babaya bağlanma toplam puanları cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık oluşturmaktadır. Kadın öğrencilerin toplam puanları erkeklerin toplam puanlarından daha düşük bulunmuştur. Dolayısıyla bu çalışma ile farklılık göstermektedir.

Çalışmada kullanılan ABBÖ anne formu ve baba formunu düşündüğünde, ebeveynlerin aldıkları puanların istatistiksel açıdan anlamlı olma durumlarını göz önüne alındığı zaman, kadın katılımcıların erkek katılımcılara oranla kendi annelerine ilgi alt boyutunda daha fazla bağlanma gösterdikleri görülmektedir. Buna göre kadınların annelerine yönelik ilgilerinin daha fazla olduğu söylenebilir.

Tablo 5: Ebeveynlerin yaşları ile EÇİFÖ ve alt ölçekleri arasındaki ilişkisinin incelenmesi

EÇİFÖ	Ebeveyn Yaşı	
	r	p
Farkındalık Genel	-,252	<,001*
Genel Bilgiler	-,190	,001*
Fiziksel İstismar	-,190	,001*
Duygusal İstismar	-,225	<,001*
Cinsel İstismar	-,172	,004*
İhmal	-,212	<,001*

Spearman Korelasyon Testi, * $p<0.05$

Araştırmaya katılan ebeveynlerin yaşları ile EÇİFÖ genel puanı ve alt ölçekleri arasında anlamlı bir ilişki belirlenip belirlenmediğini ortaya çıkarmak amacıyla yapılan Spearman Korelasyon testinde ebeveynlerin yaşları ile farkındalık genel puanı ($r=-0,252$), genel bilgiler ($r=-0,190$), fiziksel istismar ($r=-0,190$), duygusal istismar ($r=-0,190$), cinsel istismar ($r=-0,225$) ve ihmal ($r=-0,212$) puanları arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki saptanmıştır ($p<0,05$).

Çalışmanın bulguları; Uslu ve arkadaşları (2010) ve Yücel (2021)'in çalışmalarıyla benzerlik göstermektedir. EÇİFÖ'nün kullanılmış olduğu çalışmalara ayrıca bakıldığında ise Ünal (2017)'in farkındalık genel puanı ve duygusal istismar alt ölçek puanı araştırmanın bulguları ile benzerlik göstermiştir ancak diğer alt ölçek puanları benzerlik göstermemiştir. Yüzügüldü (2021)'nin araştırmasında da EÇİFÖ kullanılmış; farkındalık genel puanı, genel bilgi ve cinsel istismar alt ölçeklerinde çalışmanın bulguları ile benzer olarak negatif yönlü anlamlı ilişki tespit edilmiş diğer alt ölçeklerde ise istatistiksel anlam bulunamamıştır. Şenol (2022)'un EÇİFÖ'yü kullanmış olduğu

çalışmasında ise genel bilgi ve cinsel istismar alt ölçek puanları ile yaş arasında anlamlı farklılık tespit edilmiş, diğer alt ölçeklerde anlamlı farklılaşma bulunamamıştır.

Bu araştırmanın bulgularından farklı olarak; Burç (2014)'un ve Bilgiç (2015)'in hemşirelerle, Kabakoğlu (2018)'in hemşire ve ebelerle, Bağ (2019)'in hemşire ve öğretmenlerle, Öner Demirci (2019)'nin ve Kılıç (2020)'in ebeveynlerle gerçekleştirmiş oldukları çalışmalarda yaş ile farkındalık puanları arasında istatistiksel açıdan anlam tespit edilmemiştir.

Çalışmanın sonuçlarına bakıldığında katılımcıların yaşlarının artması ile farkındalıklarının azaldığı görülmektedir. Araştırmaya katılan ebeveynlerin yarısından fazlasının üniversite ve lisansüstü mezunu olduğu göz önüne alındığında eğitim düzeyi yüksek ebeveynlerin genç yaşta ebeveynler olduğu düşünülebilir. Dolayısıyla eğitim düzeyi yüksek katılımcıların aynı zamanda genç yaşta ebeveynler olarak nitelendirilmesi katılımcıların yaşları ile farkındalık düzeylerinin negatif yönde ilişkili olmasını etkilemiş olabileceği söylenebilir.

Tablo 6: Ebeveynlerin öğrenim durumu ile EÇİFÖ ve alt ölçek puanları arasındaki farklılığın incelenmesi

EÇİFÖ	Öğrenim Durumu	S	X	Ss	F	p
Farkındalık Genel	İlkokul-Ortaokul	14	157,43	14,86	4,03	,008*
	Lise	30	163,93	22,04		
	Üniversite	187	172,52	18,13		
	Lisansüstü	50	171,36	22,28		
Genel Bilgiler	İlkokul-Ortaokul	14	40,14	3,90	2,90	,035*
	Lise	30	40,37	5,62		
	Üniversite	187	43,05	5,49		
	Lisansüstü	50	42,66	6,26		
		S	Ortanca	Min-Max	H	p
Fiziksel İstismar	İlkokul-Ortaokul	14	20,50	16-27	5,41	,144
	Lise	30	22,50	13-28		
	Üniversite	187	23,00	10-30		
	Lisansüstü	50	23,00	10-30		
Duygusal İstismar	İlkokul-Ortaokul	14	53,00	45-66	10,56	,014*
	Lise	30	58,50	27-70		
	Üniversite	187	60,00	33-74		
	Lisansüstü	50	60,50	24-73		
Cinsel İstismar	İlkokul-Ortaokul	14	29,00	24-34	9,10	,028*
	Lise	30	32,00	24-36		
	Üniversite	187	32,00	17-40		
	Lisansüstü	50	33,00	15-40		
İhmal	İlkokul-Ortaokul	14	13,50	10-17	5,39	,145
	Lise	30	14,50	11-19		
	Üniversite	187	15,00	7-20		
	Lisansüstü	50	15,00	7-18		

One-Way ANOVA, Kruskal-Wallis H Testi, *p<0,05

Araştırmaya katılım gösteren ebeveynlerin farkındalık genel puan ortalamalarının öğrenim durumu değişkeni açısından anlamlı farklılık oluşturup oluşturmadığını ortaya çıkarmak amacıyla yapılmış olan One-Way ANOVA analizinin sonucuna bakıldığında grupların ortalamaları arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($p < 0,05$). İkili karşılaştırmalar için yapılan post hoc analizinde ilkokul-ortaokul ile üniversite arasında farkındalık genel puanının anlamlı farklılık gösterdiği saptanmıştır ($p = 0,025$).

Ebeveynlerin genel bilgiler puan ortalamalarının öğrenim durumu değişkeni açısından anlamlı farklılık oluşturup oluşturmadığını ortaya çıkarmak amacıyla yapılmış olan One-Way ANOVA analizinin sonucuna bakıldığında grupların ortalamaları arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklılık bulunmuştur ($p < 0,05$). İkili karşılaştırmalar için yapılan post hoc analizinde lise ile üniversite arasında genel bilgiler puanının anlamlı farklılık gösterdiği saptanmıştır ($p = 0,015$).

Ebeveynlerin fiziksel istismar puanları ortanca değerlerinin öğrenim durumu değişkeni açısından anlamlı farklılık oluşturup oluşturmadığını ortaya çıkarmak amacıyla yapılmış olan Kruskal-Wallis H testinin sonucuna bakıldığında grupların ortanca değerleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklılık belirlenmemiştir ($p > 0,05$).

Ebeveynlerin duygusal istismar puanları ortanca değerlerinin öğrenim durumu değişkeni açısından anlamlı farklılık oluşturup oluşturmadığını ortaya çıkarmak amacıyla yapılmış olan Kruskal-Wallis H testinin sonucuna bakıldığında grupların ortanca değerleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($p < 0,05$). İkili karşılaştırmalar için yapılan analizde ilkokul-ortaokul ile üniversite ($p = 0,003$), ilkokul-ortaokul ile lisansüstü ($p = 0,004$) arasında duygusal istismar puanının anlamlı farklılık gösterdiği saptanmıştır.

Ebeveynlerin cinsel istismar puanları ortanca değerlerinin öğrenim durumu değişkeni açısından anlamlı farklılık oluşturup oluşturmadığını ortaya çıkarmak amacıyla yapılmış olan Kruskal-Wallis H testinin sonucuna bakıldığında grupların ortanca değerleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklılık bulunmuştur ($p < 0,05$). İkili karşılaştırmalar için yapılan analizde ilkokul-ortaokul ile üniversite ($p = 0,006$), ilkokul-ortaokul ile lisansüstü ($p = 0,007$) arasında cinsel istismar puanının anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir.

Ebeveynlerin ihmal puanları ortanca değerlerinin öğrenim durumu değişkeni açısından anlamlı farklılık oluşturup oluşturmadığını ortaya çıkarmak amacıyla yapılmış olan Kruskal-Wallis H testinin sonucuna bakıldığında grupların ortanca değerleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklılık saptanmamıştır ($p > 0,05$).

Bu çalışmanın bulguları ile benzer olarak Öner Demirci (2019)'nin araştırmasında üniversite mezunu ebeveynlerin ilkokul mezunu ebeveynlere göre istismar farkındalıklarının yüksek olduğu belirlenmiştir. Benzer şekilde Yücel (2021)'in çalışmasında da üniversite mezunu ebeveynlerin ilkokul mezunu ebeveynlere oranla ayrıca lise mezunu ebeveynlerin de ilkokul mezunu ebeveynlere

göre istismar farkındalık puanlarının yüksek olduğu tespit edilmiştir. Kılıç (2020)'in çalışmasında da öğrenim düzeyi ile istismar farkındalık puan ortalamaları arasında istatistiksel açıdan anlamlılık tespit edilmiştir. Ayrıca Koçak ve Büyükgönenç (2011), Lamont ve Price- Robertson (2013), Doidge ve arkadaşlarının (2017) çalışmalarında da anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir.

Çalışmanın bulgularından farklı olarak hemşire ve ebelerle çalışma yürütmüş olan Kabakoğlu (2018), hemşire ve öğretmenlerle çalışma gerçekleştirmiş olan Bağ (2019)'in bulgularında öğrenim durumu ile ihmal-istismar farkındalığı arasında istatistiksel açıdan anlam tespit edilmemiştir. Ayrıca Cappa ve Khan (2011)'in çalışmasında fiziksel istismara maruz kalmış olan çocukların annelerinin öğrenim durumlarıyla fiziksel istismara maruz kalmamış olan çocukların annelerinin öğrenim durumlarının karşılaştırılmasına bakılmıştır. İstatistiksel açıdan anlam bulunmadığı, fiziksel istismara maruz kalma durumlarında öğrenim durumlarının belirleyici bir faktör olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

EÇİFÖ'nün kullanılmış olduğu çalışmalara bakıldığında ise Ünal (2017)'in araştırmasında farkındalık genel ve alt ölçek puanlarında istatistiksel açıdan anlamlı farklılık tespit edilmemiştir. Bu durum araştırmanın bulgularına göre farklılık oluşturmaktadır. Yüzügüldü (2021)'nün çalışmasında ise farkındalık genel puanı, genel bilgi, fiziksel istismar ve duygusal istismar alt ölçek puanları ile öğrenim durumu arasında istatistiksel açıdan farklılık tespit edilmiştir. Şenol (2022)'un çalışmasına bakıldığında genel bilgi, fiziksel istismar ve ihmal alt boyut puanları açısından üniversite mezunu ebeveynlerin lehine olarak anlamlı farklılık belirlenmiştir.

Literatürdeki bulgulara bakıldığında öğrenim durumu ile ihmal-istismar farkındalığı arasında istatistiksel açıdan anlamlı veya anlamsız sonuçlar olduğu görülmektedir. Ancak anlamlı sonuçlara bakıldığında üniversite düzeyinin diğer düzeylere göre özellikle ilköğretim düzeyine göre farklılık gösterdiği göz ardı edilmemelidir. Bireylerin üniversite mezunu olmaları kültürlerini ve toplumsal durumlara karşı olan duyarlılıklarını etkileyebilmektedir. Eğitim düzeyi yüksek olan ebeveynlerin öğrenim hayatları boyunca çocuk ihmal ve istismarı konularından daha fazla bilgi edinme fırsatlarının olması sebebiyle daha bilinçli ve farkındalıkları yüksek bireyler olabilme ihtimallerinin yüksek olduğu söylenebilir.

Tablo 7: Ebeveynlerin çocuklarının sayısı ile EÇİFÖ ve alt ölçekleri arasındaki ilişkisinin incelenmesi

EÇİFÖ	Katılımcılarının çocuklarının sayısı	
	r	p
Farkındalık Genel	-,267	<,001*
Genel Bilgiler	-,202	,001*
Fiziksel İstismar	-,242	<,001*
Duygusal İstismar	-,237	<,001*
Cinsel İstismar	-,166	,005*
İhmal	-,112	,062

Spearman Korelasyon Testi, *p<0,05

Araştırmaya katılan ebeveynlerin çocuk sayısı ile EÇİFÖ genel puanı ve alt ölçekleri arasında anlamlı bir ilişki belirlenip belirlenmediğini ortaya çıkarmak amacıyla yapılan Spearman Korelasyon testinde ebeveynlerin çocuk sayısı ile farkındalık genel puanı ($r=-0,267$), genel bilgiler ($r=-0,202$), fiziksel istismar ($r=-0,242$), duygusal istismar ($r=-0,237$), ve cinsel istismar ($r=-0,166$) puanları arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. İhmal puanları arasında ise negatif yönlü bir ilişki tespit edilmiş ancak anlamlı bulunmamıştır ($p<0,05$).

Öner Demirci (2019)'nin 4-6 yaş çocuğa sahip ebeveynlerle yapmış olduğu araştırmasında çalışmanın bulguları ile benzerlik taşıyan verilere ulaşılmıştır. Ebeveynlerin çocuklarının sayısı ile istismar farkındalık puanları arasında negatif yönlü anlamlı ilişki bulunmaktadır. Ayrıca Güler, Uzun, Boztaş, Aydoğan (2002)'in Sivas ilindeki ailelerle; Sarıbeyoğlu (2007)'nin lise öğrencilerinin aileleriyle; Tuna (2010) ve Pekdoğan (2016)'in annelerle; Cetin ve Danacı Ozezen (2016)'in ebeveynlerle yapmış oldukları çalışmalarda da benzer sonuçların ortaya çıktığı belirtilmiştir. Yapılan bu araştırmalarda ebeveynlerin sahip oldukları çocuk sayısı arttıkça istismar farkındalıkların azaldığı, çocuk sayısı azaldıkça farkındalık puanlarının arttığı belirlenmiştir. Bu çalışmanın bulgularından farklı olarak; Pekdoğan (2017), Karakoç (2017), Gökçe ve Beyazit (2018), Kılıç (2020) ve Yücel (2021)'in araştırmalarında çocuk sayısı ile farkındalık arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir.

Yapılan çalışmaların sonuçlarına bakıldığında çocuk sayısının artması ile ebeveynlerin farkındalığının düştüğü görülmüştür. Çocuk sayısı arttıkça ebeveynlere yüklenen sorumluluk yükü de artmaktadır. Ebeveynlerin işlerinden arta kalan zamanlarında çocuklarına ayırması gereken süre de çocuk sayısı ile birlikte artış göstermektedir. Dolayısıyla ebeveynlerin kendilerine, gelişimlerine ve eğitimlerine ayırabilecekleri süreler de azalmaktadır. Farkındalık özelinde eğitimin ne kadar önemli olduğu dikkate alındığında çocuk sayısı fazla olan ebeveynlerin farkındalık düzeylerinin diğer ebeveynlere göre düşük çıkması beklenebilir.

Tablo 8: Ebeveynlerin eğitim alma durumları ile EÇİFÖ ve alt ölçek puanları arasındaki farklılığın incelenmesi

EÇİFÖ	Eğitim Alma	S	X	Ss	t	p
Farkındalık Genel	Evet	64	176,16	17,33	2,59	,010*
	Hayır	217	169,02	19,89		
Genel Bilgiler	Evet	64	43,59	5,59	1,68	,093
	Hayır	217	42,24	5,63		
		S	Ortanca	Min-Max	U	p
Fiziksel İstismar	Evet	64	23,50	10-30	5708,0	,030*
	Hayır	217	23,00	10-30		
Duygusal İstismar	Evet	64	62,00	41-74	5534,0	,013*
	Hayır	217	59,00	24-73		
Cinsel İstismar	Evet	64	33,50	23-40	5505,5	,011*
	Hayır	217	32,00	15-40		
İhmal	Evet	64	15,00	8-20	6294,5	,252
	Hayır	217	15,00	7-20		

Independent-Samples T Test, Mann-Whitney U Testi, * $p<0,05$

Araştırmaya katılan ebeveynlerin farkındalık genel puanları ortalamalarının ihmal istismar konularında eğitim alma değişkeni açısından anlamlı farklılık oluşturup oluşturmadığını ortaya çıkarmak amacıyla yapılmış olan bağımsız örneklem t-testi analizinin sonucuna bakıldığında grupların ortalamaları arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklılık belirlenmiştir ($p < 0,05$). Katılımcıların eğitim alma sorusuna verdikleri yanıtlara bakıldığında “evet” yanıtını verenlerin ortalama puanları “hayır” yanıtını verenlerin ortalama puanlarından yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Ebeveynlerin farkındalık genel bilgiler alt ölçeği puan ortalamalarının ihmal istismar konularında eğitim alma değişkeni açısından anlamlı farklılık oluşturup oluşturmadığını ortaya çıkarmak amacıyla yapılmış olan bağımsız örneklem t-testi analizinin sonucuna bakıldığında grupların ortalamaları arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklılık bulunmamıştır ($p > 0,05$).

Ebeveynlerin fiziksel istismar, duygusal istismar, cinsel istismar alt ölçeği puanlarının ortanca değerlerinin eğitim alma değişkeni açısından anlamlı farklılık oluşturup oluşturmadığını ortaya çıkarmak amacıyla yapılmış olan Mann-Whitney U testinin sonucuna bakıldığında grupların ortanca değerleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklılık bulunmuştur ($p < 0,05$). Katılımcılardan “evet” yanıtını verenlerin aldıkları puanlar “hayır” yanıtını verenlerin aldıkları puanlardan yüksek bulunmuştur.

Çalışmanın bulgularına benzer olarak Erol (2007)'un öğretmenlerle yaptığı çalışmasında ihmal ve istismar konularında eğitim almış kişilerin istismar olaylarını fark edebilmede daha duyarlı olduklarını belirtmiştir. Yine Karakoç (2017)'un öğretmenlerle, Öner Demirci (2019)'nin ve Yücel (2021)'in ebeveynlerle yapmış oldukları çalışmalarda da benzer sonuçlar tespit edilmiştir.

Literatür incelendiğinde çalışmanın bulgularından farklı olarak eğitim alma durumunun farkındalığa etkisinin anlamlı olmadığı araştırmalar da mevcuttur. Tugay (2008), Kürklü (2011), Sağır (2013) ve Sarıbaş (2013) 'in öğretmenlerle, Bağ (2019)'ın hemşire ve öğretmenlerle, Kılıç (2020) ve Yüzügüldü (2021)'nün ise ebeveynlerle yapmış oldukları çalışmalarda ihmal-istismar konularında eğitim alma durumlarının farkındalığa bir etkisinin olmadığı belirlenmiştir.

Ünal (2017)'in EÇİFÖ'yü geliştirdiği araştırmasında farkındalık genel puanın, genel bilgiler, fiziksel istismar ve cinsel istismar alt ölçek puanlarının eğitim alma durumu değişkenine göre anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Ancak duygusal istismar ve ihmal alt ölçek puanlarının ise anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Ünal (2017)'in çalışmasının bulguları gerek farkındalık genel puanı gerekse alt ölçek puanları ile bu araştırmanın bulguları arasında farklılık oluşturmaktadır.

Yapılan çalışmalara bakıldığında ihmal-istismar konularında eğitim alma durumu ile farkındalık arasında anlamlı ilişkinin olmadığı tespit edilmiş olmasına rağmen herhangi bir konu hakkında bilgi sahibi olmanın o konu hakkındaki farkındalığı arttıracaklarını düşünmek yanlış olmayacaktır. Bu çalışmanın bulgularına benzer olarak bireylerin ihmal-istismar konularında eğitim almaları sonucu farkındalık düzeylerinin yükseldiğinin belirlendiği çalışmalar mevcuttur. Çocuk ihmali ve istismarı gibi önemli bir konu hakkında toplumdaki farkındalığın giderek arttığı, bireylerin bu konu özelinde

dikkatlerinin yükseldiği bir gerçek olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu durumun yanına konu ile alakalı eğitim alma durumu da eklendiğinde farkındalık düzeylerinin yükseldiği ve daha da yükseleceği düşünülmektedir.

Tablo 9: Ebeveynlerin istismara uğrama durumları ile EÇİFÖ ve alt ölçek puanları arasındaki farklılığın incelenmesi

EÇİFÖ	İstismara Uğramak	S	X	Ss	t	p
Farkındalık Genel	Evet	49	180,80	15,44	4,14	<,001*
	Hayır	232	168,50	19,67		
Genel Bilgiler	Evet	49	45,61	5,02	4,30	<,001*
	Hayır	232	41,91	5,56		
		S	Ortanca	Min-Max	U	p
Fiziksel İstismar	Evet	49	24,00	10-30	4365,5	,010*
	Hayır	232	22,00	10-30		
Duygusal İstismar	Evet	49	63,00	46-74	4003,0	,001*
	Hayır	232	59,00	24-73		
Cinsel İstismar	Evet	49	35,00	28-40	3795,5	<,001*
	Hayır	232	32,00	15-40		
İhmal	Evet	49	16,00	10-20	4488,0	,020*
	Hayır	232	14,50	7-20		

Independent-Samples T Test, Mann-Whitney U Testi, *p<0.05

Araştırmaya katılan ebeveynlerin farkındalık genel puanlarının ve genel bilgiler alt ölçeği puanlarının ortalamalarının istismara uğrama değişkeni açısından anlamlı farklılık oluşturup oluşturmadığını ortaya çıkarmak amacıyla yapılmış olan bağımsız örneklem t-testi analizinin sonucuna bakıldığında grupların ortalamaları arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklılık bulunmuştur (p<0,001). Katılımcıların istismara uğrama sorusuna verdikleri yanıtlara bakıldığında “evet” yanıtını verenlerin ortalama puanları “hayır” yanıtını verenlerin ortalama puanlarından yüksek bulunmuştur.

Ebeveynlerin fiziksel istismar, duygusal istismar, cinsel istismar, ihmal alt ölçeği puanlarının ortanca değerlerinin istismara uğrama değişkeni açısından anlamlı farklılık oluşturup oluşturmadığını ortaya çıkarmak amacıyla yapılmış olan Mann-Whitney U testinin sonucuna bakıldığında grupların ortanca değerleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklılık belirlenmiştir (p<0,05). Katılımcılardan “evet” yanıtını verenlerin aldıkları puanlar “hayır” yanıtını verenlerin aldıkları puanlardan yüksek olarak belirlenmiştir.

Çalışmanın bulgularına benzer olarak Yücel (2021)'in ebeveynlerin aile içindeki ihmal ve istismar farkındalıklarını incelediği çalışmasında istatistiksel açıdan anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Çocukken istismara maruz kalan ebeveynlerin farkındalık düzeyleri yüksek bulunmuştur. Ancak Bağ (2019)'in hemşire ve öğretmenlerle yürütmüş olduğu çalışmasında ise istismara uğramış çocuklarla karşılaşma durumları ile farkındalık düzeyleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklılık ortaya çıkmamıştır.

Bu çalışmanın bulgularına bakıldığında çocukken istismara uğradığını düşünen ebeveynlerin farkındalık düzeylerinin yüksek olduğu belirlenmiştir. Ayrıca literatüre bakıldığında istismar

davranışlarının öğrenilen davranışlar olduğunu, bireylerin çocukken istismara uğradıklarında bu davranışları kendileri ebeveyn olduklarında çocuklarına yansıtma olasılığının bulunduğunu, yani istismarın kuşaktan kuşağa geçerek kısır bir döngüye girebilen olgu olduğunu gösteren bilgi ve çalışmalar mevcuttur (Milner ve ark., 1990; Tuna, 2010). Araştırmaya katılan ebeveynlerin çoğunluğunun üniversite ve lisansüstü eğitim düzeyinde olması ayrıca çocuk ihmali ve istismarı konusunda eğitim alma düzeylerinin farkındalık düzeylerine olumlu etkisinin bulunması gibi bulgular göz önüne alındığında, çocukluğunda istismara uğrayan ebeveynlerin eğitim hayatları boyunca çocukluğunda yaşadıkları durumun farkına varıp ebeveyn olduklarında çocuklarını aynı zor durumlara sokmamak adına ihmal-istismar olgularına yönelik farkındalıklarının yükselmiş olabileceği düşünülebilir.

Tablo 10: Ebeveynlerin ihmale uğrama durumları ile EÇİFÖ ve alt ölçek puanları arasındaki farklılığın incelenmesi

EÇİFÖ	İhmale Uğramak	S	Ortanca	Min-Max	U	p
Farkındalık Genel	Evet	63	180,00	126-213	5285,0	,005*
	Hayır	218	170,00	77-212		
Genel Bilgiler	Evet	63	44,00	33-56	5197,0	,003*
	Hayır	218	42,00	21-58		
Fiziksel İstismar	Evet	63	24,00	10-30	5745,0	,048*
	Hayır	218	22,00	10-30		
Duygusal İstismar	Evet	63	62,00	41-74	5529,0	,018*
	Hayır	218	59,00	24-72		
Cinsel İstismar	Evet	63	33,00	24-40	5672,0	,035*
	Hayır	218	32,00	15-40		
İhmal	Evet	63	15,00	8-20	6558,5	,469
	Hayır	218	15,00	7-20		

Mann-Whitney U Testi, *p<0.05

Araştırmaya katılan ebeveynlerin farkındalık genel puanlarının, genel bilgiler, fiziksel istismar, duygusal istismar, cinsel istismar alt ölçeği puanlarının ortanca değerlerinin ihmale uğrama değişkeni açısından anlamlı farklılık oluşturup oluşturmadığını ortaya çıkarmak amacıyla yapılmış olan Mann-Whitney U testinin sonucuna bakıldığında grupların ortanca değerleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklılık belirlenmiştir (p<0,05). Katılımcılardan “evet” yanıtını verenlerin puanları “hayır” yanıtını verenlerin puanlarından yüksek bulunmuştur.

Ebeveynlerin ihmal alt ölçeği puanlarının ortanca değerlerinin ihmale uğrama değişkeni açısından anlamlı farklılık oluşturup oluşturmadığını ortaya çıkarmak amacıyla yapılmış olan Mann-Whitney U testinin sonucuna bakıldığında grupların ortanca değerleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklılık bulunmamıştır (p>0,05).

Araştırmanın bulgularından farklı olarak Bağ (2019)'ın hemşirelerle ve öğretmenlerle yürütmüş olduğu çalışmasında ihmale maruz kalmış çocuklarla karşılaşma durumları ile farkındalık düzeyleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklılık ortaya çıkmamıştır.

Araştırmaya katılan ebeveynlerin çoğunluğunun üniversite ve lisansüstü eğitim düzeyinde olması ayrıca çocuk ihmali ve istismarı konusunda eğitim alma düzeylerinin farkındalık düzeylerine olumlu etkisinin bulunması gibi bulgular göz önüne alındığında, çocukluğunda ihmale uğrayan ebeveynlerin eğitim hayatları boyunca çocukluğunda yaşadıkları durumun farkına varıp ebeveyn olduklarında çocuklarını aynı zor durumlara sokmamak adına ihmal-istismar olgularına yönelik farkındalıklarının yükselmiş olabileceği düşünülebilir.

Tablo 11: EÇİFÖ genel puanı, ABBÖ anne formu ve ABBÖ baba formu arasındaki ilişkinin incelenmesi

		EÇİFÖ	ABBÖ toplum	Anne	ABBÖ toplum	Baba
EÇİFÖ	r	1,000	-,068		-,102	
	p	.	,257		,089	
ABBÖ Anne toplum	r	-,068	1,000		,653	
	p	,257	.		<,001*	
ABBÖ Baba toplum	r	-,102	,653		1,000	
	p	,089	<,001*		.	

Spearman Korelasyon Testi, *p<0.05

Araştırmaya katılım gösteren ebeveynlerin yanıtlarına göre ortaya çıkan EÇİFÖ genel puanı, ABBÖ anne formu toplam puanı ve ABBÖ baba formu toplam puanı arasında anlamlı bir ilişki oluşup oluşmadığını belirlemek amacıyla yapılan Spearman Korelasyon testinde anne formu toplam puanı ile baba formu toplam puanı arasında ($r=0,653$) pozitif yönlü anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($p<0,05$). EÇİFÖ farkındalık genel puanı ile ABBÖ anne toplam ve ABBÖ baba toplam puanları arasında negatif yönlü bir ilişki saptanmıştır ancak istatistiksel açıdan anlam bulunmamıştır ($p>0,05$).

Çalışmanın EÇİFÖ ile ABBÖ anne formu ve ABBÖ baba formu karşılaştırılması kısmına bakıldığında literatürde bu çalışmanın sonuçlarından farklı sonuçlara ulaşılmıştır. Styron ve Janoff Bulman (1997)'in çalışmasında çocukluk çağı istismar öyküsünden bahsetmiş olan katılımcıların yetişkinlik dönemine geldiklerinde eşlerine güvenli bağlanma konusunda, katılımcıların çocuklarının ise anne ve babalarına güvenli bağlanma konusunda sıkıntılar çektiği tespit edilmiştir. Bifulco ve arkadaşları (2006) da bireylerin ebeveynlerine bağlanma durumları ile çocukluk çağı istismar olgusu arasında anlamlı bir ilişkinin olduğunu tespit etmişlerdir.

Erdem Özyurt (2016)'un çalışmasında bireylerin annelerinden algıladıkları duygusal istismar toplam puanları ile anneye ve babaya bağlanma puanları arasında negatif yönlü anlamlı ilişkilerin olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca babadan algılanan duygusal istismar toplam puanları ile anneye ve babaya yönelik bağlanma durumu arasında negatif yönlü istatistiksel açıdan anlamlı ilişkilerin olduğu belirtilmiştir. Erdem Özyurt (2016)'un araştırması bu yönüyle çalışmanın bulgularıyla farklılık göstermektedir. Ayrıca Çarıkçı (2019)'nın anneye ve babaya bağlanma ile çocukluk çağı ruhsal travmalar yaşamış olma durumunu araştırdığı çalışmasında da pozitif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Çalışmanın ABBÖ anne formu ile ABBÖ baba formunun karşılaştırılmasına bakıldığında literatürün bu çalışmanın sonuçları ile benzerlik gösterdiği görülmektedir. Günaydın, Selçuk, Sümer ve Uysal (2005)'in "Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri Ölçeği"ni kullandığı çalışmada; Sümer (2008)'in bireylerin çocukluktan geç ergenliğine kadar olan süreçteki ebeveynlerine bağlanmasını incelediği araştırmada; Aydın (2010)'in üniversite öğrencileri ile yürüttüğü çalışmada; Uluman (2011)'in lise öğrencilerinin bağlanma biçimlerini incelediği araştırmada ve Şahin (2019)'in üniversite öğrencileri ile yapmış olduğu çalışmada anne formu ve baba formu puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Yapılan çalışmalara göre anneye olan bağlanma arttıkça babaya olan bağlanmanın da arttığı tespit edilmiştir. Ayrıca Steele, Steele ve Fonagy (1996), Ross (2000) ve Verissimo ve arkadaşları (2011)'nin çalışmalarında da benzer sonuçlara ulaşılmıştır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Çocuk ihmal ve istismarı gerek sosyal hizmet literatüründe gerekse toplumumuzda çok önemli bir yere sahip, sıkça karşılaşılan bir durumdur. Çocuk ihmal ve istismarının çocuklar üzerinde sosyal, psikolojik ve davranışsal birçok etkisi olabilmektedir. Çocuklar ihmal ve istismar vakalarında hem fiziksel hem de psikolojik olarak ciddi zararlara uğrayabilmektedir. Maruz kalınan ihmal veya istismarın etkileri kısa dönemde çocuklukta ortaya çıkabileceği gibi uzun dönemde yetişkinlikte de ortaya çıkabilmektedir. Ayrıca ihmal ve istismarın, çocukluk çağında veya yetişkinlikte görülebilen bu etkileri yaşam boyu sürebilmektedir. Çocukların sağlıklı ve topluma uyum sağlayabilen bireyler olarak yetişmesinde en önemli role sahip ebeveynlerin ihmal ve istismar konusundaki farkındalıkları önem taşımaktadır.

Anne babaya bağlanma ölçeğine göre ortaya çıkan sonuçlara bakıldığında kadınların sadece ilgi alt boyutunda annelerine daha fazla bağlanma gerçekleştirdiği görülmektedir. Ebeveynlerin yaşlarının ve medeni durumlarının hem anne formunda hem de baba formunda bağlanma durumuna etkisi olmadığı bulunmuştur. Gelir düzeyi 0-5000₺ arası olan ebeveynlerin gelir düzeyi 10000₺ ve üstü olan ebeveynlere oranla annelerine bağlanma düzeyleri daha fazla bulunmuştur. Gelir düzeylerinin ebeveynlerin babalarına bağlanma durumlarına bir etkisi olmadığı saptanmıştır. İlkokul-ortaokul mezunu ebeveynlerin üniversite mezunu ebeveynlere oranla annelerine bağlanma düzeylerinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir. İlkokul- ortaokul mezunu ebeveynlerin lisansüstü ve üniversite

mezunu ebeveynlere göre babalarına yönelik sadece koruma alt boyutunda bağlanma gösterdikleri tespit edilmiştir. Araştırmaya katılan ebeveynlerin, annelerine toplam ve ilgi boyutunda babalarına ise koruma boyutunda bağlanma gösterdikleri ve bu bağlanma düzeyinin çocuklarının sayısı ile doğru orantılı olarak arttığı bulunmuştur. İhmal istismar konularında eğitim alma durumunun ebeveynlerin anne ve babalarına bağlanma durumuna bir etkisi olmadığı saptanmıştır. Çocukluğunda herhangi bir istismara aynı zamanda ihmale maruz kaldığını belirten ebeveynlerin hem annelerine hem babalarına bağlanma düzeylerinin yüksek olduğu belirlenmiştir. Genel olarak bakıldığında; cinsiyetin, gelir düzeyinin, öğrenim durumunun, çocuk sayısının, istismar ve ihmale maruz kalma durumunun anneye bağlanma düzeyi ile anlamlı ilişkiler ortaya çıkardığı görülmüştür. Öğrenim durumunun, çocuk sayısının, istismar ve ihmale maruz kalma durumunun babaya bağlanma düzeyi ile anlamlılığı saptanmıştır. Ancak ebeveynlerin yaşının, medeni durumunun ve ihmal istismar konularında eğitim alma durumunun bağlanma düzeylerine bir etkisinin olmadığı bulunmuştur.

Ebeveynlerin çocuk ihmali ve istismarı farkındalık ölçeğine göre ortaya çıkan sonuçlara bakıldığında ise kadın ebeveynlerin ihmal istismar farkındalığı erkeklere oranla daha yüksek bulunmuştur. Ebeveynlerin yaşları arttıkça farkındalıkları düşmektedir. Ebeveynlerin medeni durum ve gelir düzeylerinin farkındalığa bir etkisinin olmadığı belirlenmiştir. Üniversite mezunu ebeveynlerin ilkökul-ortaokul mezunu ebeveynlere göre farkındalıklarının yüksek olduğu saptanmıştır. Araştırmaya katılan ebeveynlerin çocuklarının sayısı arttıkça farkındalıkları düşmektedir. Eğitim hayatları boyunca ya da başka şekillerde ihmal istismar konularında eğitim almış olan ebeveynlerin farkındalıklarının yükseldiği görülmüştür. Çocukluklarında herhangi bir istismara maruz kaldığını belirten ebeveynlerin farkındalıklarının yükseldiği saptanmıştır. Aynı şekilde çocukluk çağında herhangi bir ihmale maruz kaldığını belirten ebeveynlerin farkındalıklarının da yükseldiği belirlenmiştir. Genel olarak bakıldığında; cinsiyetin, yaşın, öğrenim durumunun, çocuk sayısının azlığının, ihmal istismar konularında eğitim alma durumunun, istismar ve ihmale maruz kalma durumunun farkındalığı yükselttiği saptanmıştır ancak medeni durumun ve gelir düzeyinin farkındalığa bir etkisinin olmadığı bulunmuştur.

Ebeveynlerin çocuk ihmali ve istismarı farkındalık ölçeği ile anne babaya bağlanma ölçeğinin anne ve baba formu arasında negatif yönlü ilişki saptanmıştır ancak anlamlı bir ilişki olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Anne babaya bağlanma ölçeğinin anne ve baba formu arasında ise pozitif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Ebeveynlerin annelerine yönelik bağlanma düzeyleri arttıkça babalarına yönelik bağlanma düzeylerinin de arttığı sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmanın sonuçları göz önüne alındığında ihmal ve istismar konularında eğitim almanın farkındalığı arttırmada büyük ölçüde etkili olduğu görülmektedir. Bu nedenle çocuk ihmali ve istismarı hakkındaki farkındalığı artırmak amacıyla üniversitelerde ve hatta liselerde, yani gençler henüz ebeveyn olmadan önce müfredatta değişiklikler yapılarak derslerin içeriğine çocuğa yönelik kötü muamele hakkında eklemeler yapılabilir, konu hakkında okullarda söyleşiler düzenlenebilir.

Bağlanmanın kuşaklar arası süren önemli bir olgu olduğu göz önüne alındığında bu konuda da gerekli düzenlemeler yapılarak derslerin içeriğine eklemeler yapılabilir ve sosyal hizmet uzmanları veya çocuk alanında çalışmalar yürüten diğer meslek elemanları tarafından eğitimler verilebilir.

Çocuk ihmali ve istismarı açısından farkındalığı artırmak amacıyla mikro ölçekte bireyler ve ailelerin yanı sıra makro ölçekte toplumsal farkındalığa katkı sunması hedeflenerek sosyal hizmet uzmanlarının yardımı alınarak politikalar geliştirilebilir, gerekli yasal düzenlemeler yapılarak cezai ve rehabilite edici uygulamalar gerçekleştirilebilir.

Sosyal hizmet eğitimi açısından çocuk ihmali ve istismarı farkındalığını artırabilmek için lisans düzeyinde dersler verilebilir, uygulamalar yürütülebilir. Ayrıca sosyal hizmet uzmanlarına farkındalığın ve bilginin daha da artırılması için meslek içi eğitimler verilebilir.

ARAŞTIRMAYA İLİŞKİN ETİK BİLGİLER

Araştırma kapsamında Başkent Üniversitesi Akademik Değerlendirme Koordinatörlüğü'nden etik kurul onayı alınmıştır. (01.07.2022 tarih ve E-62310886-605.99-140856 sayılı)

ARAŞTIRMACILARIN KATKI ORANI

Yazarlar çalışmaya eşit oranda katkı sağlamıştır.

ÇATIŞMA BEYANI

Bu çalışmada herhangi bir potansiyel çıkar çatışması bulunmamaktadır.

KAYNAKÇA

- Ainsworth, M.D.S., Blehar, M.C., Waters, E. ve Wall, S. (1978). *Patterns of attachment: A psychological study of the strange situation*. Hillsdale, N.J.: Erlbaum.
- Aktaş Altınsu, B. (2004). *Çocuklara bakım veren hemşirelerin çocuk istismar ve ihmali tanıyabilmeleri* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Asla, N., Paul, J. & Perez-Albeniz, A. (2011). Emotional recognition in fathers and mothers at high-risk for child physical abuse. *Child Abuse and Neglect*, 35(9), 712-721.
- Aydın, C. (2010). *Yeme Tutumu, Ortorektik Belirtiler ve Ana Babaya Bağlanma Arasındaki İlişkiler* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Baer, J. C., & Martinez, C. D. (2006). Child maltreatment and insecure attachment: a meta-analysis. *Journal of Reproductive and Infant Psychology*, 24(3), 187–197.
- Bağ, Ö. F. (2019). *Hemşire ve Öğretmenlerin Çocuk İhmal ve İstismarına İlişkin Farkındalıklarının Belirlenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Okan Üniversitesi, İstanbul.
- Bifulco, A., Kwon, J., Jacobs, C., Moran, P. M., Bunn, A., & Beer, N. (2006). Adult attachment style as mediator between childhood neglect/abuse and adult depression and anxiety. *Social psychiatry and psychiatric epidemiology*, 41(10), 796–805.
- Bilgiç, H. (2015). *Denizli İl Merkezindeki Aile Sağlığı Merkezlerinde Görev Yapan Ebe ve*

Hemşirelerin Çocuk İstismarı ve İhmal Konusundaki Deneyimleri, Bilgi ve Farkındalık Düzeyleri (Uzmanlık Tezi), Pamukkale Üniversitesi, Denizli.

- Bowlby, J. (1977). The making and breaking of affectional bonds. I. Aetiology and psychopathology in the light of attachment theory. *The British Journal of Psychiatry*, 130(3): 201-210. doi:10.1192/bjp.130.3.201.
- Bowlby, J. (1988). *A secure base: Parent-Child Attachment and Healthy Human Development*. London: Routledge.
- Bowlby, J., & Ainsworth, M. (2013). The origins of attachment theory. Attachment theory: Social, developmental, and clinical perspectives, 45(28), 759-775
- Bryer, J. B., Nelson, B. A., Miller, J. B. & Krol, P. A. (1987). Childhood Sexual and Physical Abuse as Factors in Adult Psychiatry. *Psychological Bulletin*, (99), 66–77.
- Burç, A. (2014). *Hemşirelerin Çocuk İstismarı ve İhmalinin Belirti ve Risklerini Tanılama Düzeyleri* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Cappa, C., & Khan, S. M. (2011). Understanding caregivers' attitudes towards physical punishment of children: evidence from 34 low-and middle-income countries. *Child abuse & neglect*, 35(12), 1009-1021.
- Cetin, Z. ve Ozozen-Danaci, M. (2016). A multivariate examination of the child-abuse potential of parents with children aged 0-6. *Eurasian Journal of Educational Research*, 66, 71-86.
- Çarıkcı, N. İ. (2019). *Anne-babaya bağlanma, çocukluk çağı ruhsal travmaları ve tamamlanma ihtiyacının kompulsif alışveriş üzerindeki etkisi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Kırıkkale Üniversitesi, Kırıkkale.
- Çetin Z ve Danacı M. A. (2016) multivariate examination of the child-abuse potential of parents with children aged 0-6. *Eurasian Journal of Educational Research*, 16(66):71-86.
- Dağlı, T ve İnanıcı, M. A. (2010). *Üniversiteler İçin Hastane Temelli Çocuk Koruma Merkezleri El Kitabı*, Ankara.
- Doidge, J.C., Higgins, D.J., Delfabbro, P., Edwards, B., Vassallo, S., Toumbourou, J.W. & Segal, L. (2017). Economic predictors of child maltreatment in an Australian populationbased birth cohort. *Children and Youth Services Review*, 72, 14-25.
- Erdem Özyurt, Ş. (2016). *Ergenlikte Algılanan Duygusal İstismar ve Bağlanma Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. (Yayınlanmamış doktora tezi)., Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir. Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Erol, D. (2007). *Okul öncesi eğitim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin çocuklardaki fiziksel istismar belirtilerine ilişkin farkındalıkları (Eskişehir il örneği)* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Gaudin, J., M. (1993). *Child neglect: A guide for intervention*. U.S. Department Of Justice National Institute Of Justice. Washington.
- Glaser, D. (2002). Emotional abuse and neglect (psychological maltreatment): a conceptual framework. *Child Abuse & Neglect*, 26(6-7), 697–714. doi:10.1016/s0145-2134(02)00342-3.

- Gökçe C, Beyazıt U. (2018). Çocuk İstismarı Potansiyelini Yordayan Faktörlerin İncelenmesi. *Mediterranean Journal of Humanities*, 8(1), 87-99.
- Groh, A. M., Roisman, G. I., van Ijzendoorn, M. H., Bakermans-Kranenburg, M. J., & Fearon, R. P. (2012). The significance of insecure and disorganized attachment for children's internalizing symptoms: a meta-analytic study. *Child development*, 83(2), 591–610. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.2011.01711.x>
- Güler, N., Uzun, S., Boztaş, Z. ve Aydoğan S. (2002). Anneleri tarafından çocuklara uygulanan fiziksel ve duygusal istismar/ihmal davranışı ve bunu etkileyen faktörler. *Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 24(3), 128-134.
- Günaydın, G., Selçuk, E., Sümer, N. ve Uysal, A. (2005). Ebeveyn ve arkadaşlara bağlanma envanteri kısa formunun psikometrik açıdan değerlendirilmesi. *Türk Psikoloji Yazıları*, 8(16), 13-23.
- Güner, Ş. İ., Güner S. ve Şahan M. H. (2010). Çocuklarda Sosyal ve Medikal Bir Problem; İstismar., *Van Tıp Dergisi*, 17 (3),: 108-113.
- Hayran, O. (2012). *Sağlık bilimlerinde araştırma ve istatistik yöntemler*. Nobel Tıp Kitabevi.
- ILO. (2004). *Child labour: a textbook for university students* 18.05.2022, https://www.ilo.org/global/publications/books/WCMS_067258/lang--en/index.htm.
- Kabakoğlu, H. (2018). *Aile Sağlığı Merkezlerinde Görev Yapan Hemşire ve Ebelerin Çocuk İstismarı ve İhmali Hakkındaki Bilgi Düzeylerinin Değerlendirilmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi, Hatay.
- Kapçı E. G, ve Küçüker S. (2006). Ana Babaya Bağlanma Ölçeği: Türk Üniversite Öğrencilerinde Psikometrik Özelliklerinin Değerlendirilmesi. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 17(4), 286-295.
- Kaplan, S, Pelcovitz, D, & Labruna, V. (1999). Child and Adolescent Abuse and Neglect Research: A Review of the Past 10 Years. Part I: Physical and Emotional Abuse and Neglect. *J Am Acad Child & Adolescent Psychiatry*, (38),1214-22.
- Karakoç, F. (2017). *Öğretmenlerin Çocuk İhmal ve İstismarına Yönelik Farkındalık Düzeyleri* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Van.
- Kılıç, M. (2020). *Ebeveynlerin Çocuk İstismarına Yönelik Farkındalık Düzeyinin Ebeveyn-Çocuk İlişkisine Etkisi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). İnönü Üniversitesi, Malatya.
- Koçak, G. ve Büyükgönenç, L. (2011). Toplumdaki bireylerin çocuk ihmal ve istismarına yönelik bilgi ve görüşleri. *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(1), 89-104.
- Kürklü, A. (2011). *Öğretmenlerin çocuk istismarı ve ihmaline yönelik farkındalık düzeyleri* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Afyon Kocatepe Üniversitesi, Afyon.
- Lamont, A., & Price-Robertson, R. (2013). Risk and protective factors for child abuse and neglect. Retrieved October 26, 2021, from CFCA resource sheet, Australian Institute of Family Studies, Melbourne.
- McCoy, M. L. & Keen, S. M. (Ed.). (2014). *Child Abuse and Neglect* (2). New York: Psychology

Press.

- Milner, J.S., Robertson, K.R. & Rogers, D.L. (1990). Childhood history of abuse and adult child abuse potential. *Journal of family Violence*, 5(1), 15-34.
- Öner Demirci, A. N. (2019). *4-6 Yaş Arası Çocuğa Sahip Ebeveynlerin İstismar Farkındalıklarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Paslı, F. (2020) İstismara uğrayan çocuklar. *Çocuklarla çalışma temel alanlar uygulamalar güncel tartışmalar* (1 baskı) içinde (s3-21). Ankara: Nobel Yayınları.
- Patton, M. Q. (2002). *Qualitative research & evaluation methods*. (3rd ed.). Thousand Oaks, California: Sage Publications.
- Patton, M. Q. (2005). *Qualitative Research*. New York: John Wiley & Sons, Ltd.
- Pekdoğan, S. (2016). Annelerin istismar potansiyellerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Ege Eğitim Dergisi*, 17(2), 425-441.
- Pekdoğan, S. (2017) İstismar farkındalık ölçeği ebeveyn formu: ölçek geliştirme çalışması, *Akademik Bakış Dergisi*, 62(1), 173-185.
- Pelcovitz, D, Kaplan, S, & Goldenberg, B. (1994). Post-traumatic Stress Disorder in Physically Abused Adolescents. *J Am Acad Child Adolescent Psychiatry*, (33),305-12.
- Polat, O. (2007). *Tüm boyutlarıyla çocuk istismarı* (1. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Putnam, F. (2003). Ten-year Research Update Review: Child Sexual Abuse. *Journal of The American Academy of Child Adolescent Psychiatry*, (42), 269–278.
- Ross, J. (2000). *Parental Attachment, Interparental Conflict, and Late Adolescents' Emotional Adjustment: The Associations With Social Functioning* (Yayınlanmış doktora tezi). Fordham University, New York.
- Sağır, M. (2013). *Okul öncesi ve sınıf öğretmenlerinin çocuk istismarı ve ihmaline yönelik görüşleri ve farkındalık düzeyleri* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Erciyes Üniversitesi, Kayseri.
- Sarı, İ. (2010). *Emniyet örgütünde görevli anne-babaların fiziksel istismar potansiyellerinin belirlenmesi ve istismarla ilgili aile eğitim programının etkililiği* (Yayınlanmamış doktora tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Sarıbaş, A. (2013). *Okul öncesi öğretmenlerinin çocuk istismarına yönelik farkındalıklarının belirlenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi), Çanakkale Üniversitesi, Çanakkale.
- Sarıbeyoğlu, N. S. (2007). *Lise öğrencilerinde aile içi çocuk istismarı ile zorbalık arasında ki ilişkinin incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Steele, H., Steele, M. & Fonagy, P. (1996). Associations among attachments classifications of mothers, fathers and their infants. *Child Development*, 67(2), 541-555.
- Styron, T., & Janoff-Bulman, R. (1997). Childhood attachment and abuse: Long-term effects on adult attachment, depression and conflict resolution. *Child Abuse & Neglect*, 21(10), 1015–1023.
- Sümer, N. (2008). Türkiye’de Çocukluktan Geç Ergenliğe Bağlanma Örüntüsü. *13. Ergen Günleri*, Kuşadası, Aydın.

- Şahin, D. (2019). *Üniversite öğrencilerinin ebeveynlerine bağlanma örüntüleri ile çocukluk çağı olumsuz deneyim yaşama durumları arasındaki ilişki* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Karaman.
- Şenol, F.B. (2022). Okul öncesi dönemde çocuğu olan ebeveynlerin çocuk ihmal ve istismarına yönelik farkındalıklarının ve istismarın etkilerine yönelik bilgilerinin incelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 21(82), 559-571
- Topbaş, M. (2004). İnsanlığın Büyük Bir Ayıbı: Çocuk İstismarı. *TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni*, (3),4.
- Tugay, D. (2008). *Öğretmenlerin çocuk istismarı ve ihmaline yönelik farkındalık düzeyleri* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi), Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Tuna, S. (2010). *Aile içi çocuk istismarı: Annelerin bazı risk faktörleri açısından incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Uğurlu, Z. ve Pak Güre, M. D. (2022). Postpartum Depresyona Yönelik Sosyal Hizmet Uygulamaları: Vaka Sunumu. *Sosyal Çalışma Dergisi*, 6 (2), 153-169. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/scd/issue/74490/1213421>.
- Uluman, Ö. (2011). *Lise Öğrencilerinde Bağlanma Biçimleri ve Kuraldışı Davranışlar* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Uslu, R.İ., Kapçı, E.G., Yıldırım, R. ve Öney, A.E. (2010). Sociodemographic characteristics of Turkish parents in relation to their recognition of emotional maltreatment. *Child Abuse and Neglect*, 34(5), 345-353.
- Ünal, H. B. (2017). *Ebeveyn çocuk ihmal ve istismarı farkındalık ölçeği'nin geliştirilmesi ve uygulanması* (Yayınlanmamış Yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Verissimo, M., Santos, A.J., Vaughn, B.E., Torres, N., Monteiro, L. & Santos, O. (2011). Quality of attachment to father and mother and number of reciprocal friends. *Early Child Development and Care*. 181(1), 27-38.
- World Health Organization (2022) Child Maltreatment. <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/child-maltreatment>. 12.06.2024
- Yılmaz, A. (2009). Çocuk istismarı ve ihmali: risk faktörleri ve çocukların psikososyal gelişimi üzerindeki etkileri. *Civil Academy Sosyal Bilimler Dergisi*, 7 (1), 63-79.
- Yücel, A. B. (2021). *Aile İçi Çocuk İhmali ve İstismarı Konusunda Ebeveynlerin Farkındalık Düzeylerinin İncelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Kto Karatay Üniversitesi, Konya.
- Yüzüğüldü, M. A. (2021). *Ebeveynlerin Çocuk Yetiştirmeye Yönelik Tutumları ile Çocuk İstismarı ve İhmali Hakkında Bilgi ve Farkındalık Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Üsküdar Üniversitesi, İstanbul.

